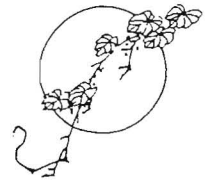

Inheemse wilde planten en zaden

- Een speurtocht naar betrouwbare bronnen -

Willy Leufgen

In het onderstaande artikel kunt u mee lopen langs de kleurrijke stoet van **kwekers en telers** van een eigenzinnig sortiment in Nederland en Vlaanderen. Het is tevens het eerste artikel in een serie over bedrijven, organisaties en particulieren die diensten en producten aanbieden die van wezenlijk belang zijn voor het welzijn van elke (particuliere) heemtuin.

De geschiedenis

"Het aardigste is natuurlijk zelf de planten voor den wilden tuin bij kleine beetjes mee naar huis te brengen. Een stevig plantenschopje is hiervoor onmisbaar, want met een zakmes beschadigt men in den regel de wortels. Men doet het beste met een niet al te kleine kluit uit te steken en deze dadelijk stevig in te pakken..."

Tegenwoordig zul je een dergelijke alinea niet gauw meer in een boek voor wildeplantentuin-liefhebbers tegenkomen, maar in 1935, toen **J.M. van den Houten** uit Rotterdam dit schreef in zijn overigens prachtige boekje "Wilde planten en haar toepassing in onze tuinen", zag men er blijkbaar nog niets verwerpelijks in.

Ook hoogvereerde vrienden van de inheemse flora als Thijssen en Heimans gebruikten het plantschopje nog regelmatig op excursies en veel tegenwoordige plantenliefhebbers schijnt dit gedrag nog steeds niet vreemd te zijn. Men zal destijds wel echt nog uit een overvloed ge-

put kunnen hebben, ook al schrijft dezelfde Van Houten enkele regels later:

"We mogen dit deeltje niet eindigen, voordat we nog eens uitdrukkelijk uw aller medewerking inroepen voor de bescherming van onze wilde flora. De mooie plekjes in ons land worden zeldzaam...". En hij wijst ons ook op het volgende: "De paar kwekerijen, die mij persoonlijk bekend zijn beschikken over een mooi sortiment van de meest geschikte wilde soorten. Het zijn de N.V. Kwekerij 'De Teunisbloem' te Overveen en de kwekerij 'Armeria' te Rockanje."

De eerstgenoemde kwekerij 'De Teunisbloem' werd in de jaren twintig opgericht door de bekende veldbotanicus **Cees Sipkes** die in dezelfde periode ook bij de aanleg en inrichting van 'Thijssen's Hof' betrokken was. In 1945 werd deze kwekerij aan de Zijlweg in Overveen door de Duitsers verwoest en Sipkes verhuisde naar Rockanje.

Na de oorlog nam de **Gemeentekwekerij in Amstelveen**, toen al het Mekka van het *inheems groen*, de fakkel voor vele jaren over. Men kweekte niet alleen voor de eigen plantsoenen en parken, maar was ook graag bereid, collega-diensten van betrouwbaar materiaal (zaad en planten) te voorzien. (Een belangrijke rol vervulde hierbij ook de in 1972 opgerichte Werkgroep Toepassing Inheemse Flora, een samenwerkingsverband van een dozijn gemeenten in Nederland).

Ook enkele particulieren droegen - weliswaar op kleine schaal - in deze tijd bij tot het kweken en verspreiden van wilde, inheemse planten: de heren **D.J. van der Laan** (Noorbeek) en **C. Buiks** ('s Gra-

venmoer) mogen hier niet onvermeld blijven.

In 1974 begon in Lisse dhr. **M. Koning** aan de opbouw van een indrukwekkende zaadcollectie, die in 1977 niet minder dan 302 soorten omvatte.

Toen het arbeidsintensieve werk de heer Koning en zijn vrouw te zeer belastte, verhuisden de planten van deze kwekerij naar het noorden van Nederland. Het kleinschalige, idealistische zaadteeltbedrijf "**Cruydt-hoeck**" werd in 1978 in Groningen opgericht.

Met ingang van het seizoen 1979/1980 is de levering van zaden, die tot op dat moment door 'Amstelveen' werd verzorgd, overgenomen door kwekerij de Cruydt-hoeck. En hier begint dan de 'moderne geschiedenis' van de heemplantkwekers.

De voorkant van een van de eerste zadenlijsten van de Cruydt-hoeck

De Cruydt-hoeck bleef in de loop der jaren niet het enige mens- en milieuvriendelijke bedrijf op idealistische grondslag, dat de oproepen uit de hoek van de natuurbescherming ter harte nam. (Kenners als Dr. Ger Londo waarschuwen in vakartikelen al enige tijd voor de dreigende roofofbouw op onze inheemse flora en riepen tegelijkertijd op tot de oprichting van kwekerijen van inheemse planten.)

Nog geen decennium later besloot een tiental bedrijven op initiatief van Rob Leopold tot onderlinge samenwerking onder de naam: 'Kollektief van heemplantkwekers'.

De catalogi van deze kwekers willen wij nu eerst voorstellen:

Kollektief van Heemplantkwekers

ZAADTEELT

Cruydt-hoeck, postbus 1414, 9701 BK Groningen, geen tel.

Catalogus: 212 blz., rijk geïllustreerd, bestellen: f 5,- op gironr. 4058000.

Dé bron van alle vreugde.

Rob Leopold biedt ondertussen in zijn "Dikke zadenlijst" een indrukwekkende keuze uit ruim 1100 soorten zaden aan, waaronder 269 inheemse. Maar veel belangrijker nog is de manier hoe hij deze schat aanbiedt: overwegingen over de toepassingen, teeltaanwijzingen, nuttige adressen, literatuur, gedichten en bij haast elke soort een betrokken, lyrisch verhaal! Bestelling van deze catalogus is van harte aanbevolen, ook al is het 'maar' als lektuur.

KWEKERS VOOR DE PARTICULIERE MARKT

De Beemd, Oudendijk 25, 9989 EM Warffum, 05950-4424/4589.

Catalogus: geïllustreerd, 92 blz., bestellen: f 7,- op gironr. 250661.

De broers Jan Jaap en Rik Boehlé hebben op de Noord-Groningse klei in het fraaie terpdorp Warffum in de loop der jaren een gerenommeerde kwekerij opgebouwd, die tegenwoordig niet minder dan 755 soorten planten, waaronder 301 inheemse aanbiedt. Zij informeren

hun klanten ook over aanleg en beheer en u kunt er achter de kwekerij in een **modeltuin** met een tiental milieus en vijf sierborders inspiratie opdoen.

Cruydenhof, Wettersesteenweg 194, 9520 Bavegem, België.

Tel. 09-32-91-628281 of 626981.

Catalogus: 78 blz.

Een verzorgde catalogus met een ruim aanbod (1066 soorten) aan border- en rotsplanten, varens, keukenkruiden, bolgewassen, water- en moerasplanten en siergrassen, waaronder meer dan 100 inheemse soorten.

Opendeurdagen: 11 en 12 september, 10-18 uur. Verschillende openingstijden voor handelaren en particulieren.

De Heliant, Oude Willem 2, 8426 SM Appelscha, tel. 05162-3292.

Catalogus: 30 blz., bestellen: f 3,50 op gironr. 3343710.

Heilien Tonckens is een van de pioniers van het Kollektief en na een lange periode in het Drentse Odoorn is haar kwekerij sinds 1991 gevestigd in het Friese Appelscha. In haar helder opgebouwde catalogus ontdekt de lezer een aanbod van 337 soorten, praktisch uitsluitend inheemse planten, waaronder 17 soorten **inheemse varens** en een even bijzonder aanbod van 27 soorten **stinzenbolletjes**.

De Kleine Plantage, Handerweg 1, 9967 TC Eenrum, tel. 05959-1604. Catalogus: 34 blz., bestellen: f 5,- op gironr. 3805783.

Fleur van Zonneveld en Eric Spruit bieden in hun catalogus naast een ruim sortiment **stinzenplanten** (42), allerlei éénjarige, vaste planten (vnl. cultivars) en bijzondere

Doelstellingen van het Kollektief van Heemplantkwekers

- Het verspreiden van door (eigen) teelt vermeerderd zaaigoed, resp. plantgoed van inheemse soorten.
- Het leveren van soortecht materiaal: soorten, variëteiten en eventueel oecotypen volgens de meest recente Flora van Nederland (Heukels/Van der Meyden), en cultivars op naam en als zodanig gekenmerkt.
- Het voor zover mogelijk zaad en plantgoed leveren, voortkomend uit oorspronkelijk inheems, d.w.z. in de natuur in eigen land verzameld, uitgangsmateriaal.
- Het streven naar genetische variatie, d.w.z. het in de toekomst zoveel mogelijk vermijden van inteelt en genetische versmalling (kloonvorming) van het uitgangsmateriaal.
- Het bewust zijn van een zekere verantwoordelijkheid ten aanzien van natuur en milieu in eigen land en daarbuiten, en het binnen praktische grenzen ontvankelijk zijn voor suggesties van natuurbeschermende aard.
- Het als voortvloeiend uit het bovenstaande, waar dat mogelijk is, (sommig) verwijzen van gebruikers naar de problemen rond natuurbescherming, floravervalsing etc.
- Het uit naam van het Kollektief voorlichten over en, waar dat mogelijk en gewenst is, stimuleren van deskundig gebruik van inheemse soorten, mede door middel van interviews, artikelen in vakpers en publicatiesbladen, etc.

rassen 'oude rozen' aan. Ook liefhebbers van terra-cotta, exclusieve tuinmeubelen, vogelbroedpotten e.d. kunnen in deze eveneens in Noord-Groningen gelegen kwekerij terecht.

De Schutsboom, Bredestraat 52, 6542 SW Nijmegen, tel. 080-783299. Catalogus: 90 blz., bestellen: f 7,90 op gironummer 6364821.

Kwekerij "De Schutsboom" is afgelopen jaar grondig gerenoveerd en dat niet alleen in het kwekerijgedeelte. Een 'Biologisch Bouwkollektief' is momenteel bezig met de bouw van een **milieuvriendelijk gebouw** (o.a. met een 'sedumdak'). Een 'soortentuin' in de sfeer van een oude kruidentuin dient sinds kort als instructief gedeelte en een stadsmodeltuin is voor de zomer gepland. De zeer informatieve catalogus bevat ruim 400 soorten inheemse planten, waaronder ook stinzenbolletjes, inheemse rozen, heesters, struiken en bomen.

HANDELSKWEKERS

Th. Ploeger & Zn. B.V., Blauwkapelseweg 73, 3731 EB De Bilt, tel. 030-202602. Catalogus: 48 blz., bestellen: f 3,50 op gironr. 9917.

Een van de grootste vaste plantenkwekers van Europa met een sortiment van ruim 2000 soorten. Ook **verkoop aan particulieren**. Kenners kunnen in de eenvoudig uitgevoerde, enorme plantenlijst van 48 blz. de gegarandeerd soortechte inheemse planten uitzoeken (uitsluitend Latijnse namen).

C. Th. van Bergenhenegouwen B.V., Ericaweg 9, 3712 BH Huis ter Heide, tel. 03463-51440. Catalogus: 64 blz., gratis voor handelsrelaties. Van Bergenhenegouwen levert uitsluitend voor "de handel" (prijzen zijn aangegeven per 100 stuks) o.a. 99 soorten heemplanten met gegarandeerde soortechtheid.

De Bloemenweide, Boomkensevaart 4, 4891 TA Rijsbergen, tel. 01606-1974. Geen catalogus. Leveringen uitsluitend *en gros*.

De Ent, Holendrechteweg 35, 1191 KV Ouderkerk a/d Amstel, tel. 02963-3348. Geen catalogus. Leveringen uitsluitend *en gros*.

Andere heemplantkwekers

Keltenhof, Wijksestraat 25, 6617 BX Bergharen, 08873-2176.

Soortenlijst: 12 blz A-4.

Ria van Leeuwen en Leo Steenbergen bieden naast keukenkruiden en uitheemse wilde planten een sortiment inheemse wilde planten (ca. 180) en 23 soorten stinzenplanten aan. Ook voor tuinontwerpen en aanlegadviezen kunt u bij de 'Keltenhof' terecht.

Rita van der Zalm, De Boender 6, 2204 AG Noordwijk, tel. 02523-72193, tussen 10-12 uur.

Dé grote leverancier van stinzenbolletjes, ook aan leden van het heemplantkollektief. Zij put uit een sortiment van ruim 200 soorten, waaronder uiteraard veel cultivars. Ook Rita van der Zalm verzendt alleen *en gros*.

Voor openingstijden, prijzen, adviezen, bereikbaarheid enz. enz. kunt u het best direct contact opnemen met genoemde kwekers.

Een groeiende niet-professionele markt

Behalve bij de eerder genoemde 12 professionele kwekers kunt u als (particuliere) heemtuinbeheerder voor uw plant- en zaaigoed ook terecht bij een groeiend aantal 'amateurs' van allerlei pluimage. Hieronder volgt een (zeker niet volledige) lijst van naar verwachting **betrouwbare adressen**:

- Twee KNNV-afdelingen beschikken over een aardige lijst van inheemse wilde plantenzaden:

* De **KNNV regio Delft**, Wezelstr. 38, 2623 CK Delft stuurt liefhebbers een zadenlijst met **77 soorten** (voornamelijk inheems) en vraagt geïnteresseerden alleen om het opsturen van een aan uzelf gerichte retourenvelop + postzegel.

* **Natuur- en Milieu Informatiecentrum "De Hoornbloem"**, Dorpsstraat 10 a, 1689 EV Zwaag, 02290-30419, beschikt over een zadenlijst met ca. 150 soorten. U kunt deze bestellen door f 2,50 over te maken op gironr. 3692553 t.n.v. "De Hoornbloem" te Zwaag. De opbrengst van de verkoop komt de **KNNV-afdeling Hoorn/West-Friesland** ten goede.

Al enkele jaren ontvangen wij van de **Botanische Tuin Rotterdam** p/a Bas Jungeriusstr. 220, 3081 VR Rotterdam, een zadenlijst van indrukwekkende omvang: in een mooi verzorgd boekje biedt men niet minder dan **1018 soorten zaden** aan collega-diensten (dus b.v. openbare heemtuinen) aan. Veel inheemse soorten worden in één van de aangesloten heemtuinen in Rotterdam geogst.

En dan hebben we door middel van een kleine schriftelijke rondvraag geprobeerd te achterhalen, welke **openbare heemtuinen en bezoekerscentra e.d.** inheemse wilde planten en/of zaden verkopen. In Nederland en Vlaanderen konden we een 18-tal adressen achterhalen. De onderstaande lijst is zeker incompleet - zo blijft er nog ruimte voor nieuwe ontdekkingen en verrassingen! Houdt u wel rekening met de kwantitatieve én kwalitatieve grenzen van deze ruil- en verkoopadressen. Het gaat hier praktisch uitsluitend om 'de aardigheid' of een bijverdienste.

Tuinen / bezoekerscentra:	Plantesoorten:	Zaadsoorten:
Heemtuin Muntendam, 05987-24261	15	ca. 20
"De Kruidhof" Buitenpost, 05115-1253	ca. 75	ca. 35
Heemtuin Haaksbergen, 05427-24478	---	ca. 30
Heemtuin Hengelo, 074-427849	---	ca. 30
MC "Nooter Hof" Zwolle, 038-982532	---	164
BC 'De Watermolen' Arnhem, 085-450660	170	25
BC Veluwezoom, Rheden, 08309-51023	---	ca. 75
NC 'Zon Alom', Amsterdam Z.O., 02946-5021	---	ca. 40
't Groene Hart' Haarlem, 023-363860	15	15
BC Corversbos, Hilversum, 035-217886	ca. 250	ca. 100
'De Heimanshof', Hoofddorp, 02503-16736	ruim 100	ca. 200
Heemtuin Goudse Hout, 01820-35828	---	40-50
HP H.J. Bos, Den Haag, 070-3521645	---	125 (beperkt)
HP Fr. S. Deltour, Eindhoven, 040-526665	ja, aantal?	160
Bot. Tuin "D'n Hof", Overloon, 04781-42277	ca. 50	ca. 100
Heemtuin Rucphen, 01654-6346	---	130
Bot. Tuin 'Jochum-Hof', Tegelen, 077-733020	---	ca. 75
Dodoenstuin en Bijentuin Schildehof, Schilde, België, 09-32-3-354.00.45	---	153*

*Verzending binnen België bij afname van minimaal 10 soorten.

MC=Milieucentrum, BC=Bezoekerscentrum, NC=Natuurcentrum, HP=Heempark

Plantenruildagen en -markten

2 april, 11.00-17.00 uur en
3 april, 9.00-16.00 uur

"Blumenwiesen-Aktionstage in Bielefeld". Gevarieerd programma met o.a. duurzame balkon- en dakbeplanting, natuurtuinadviezen, verkoop van wilde planten. **Naturgarten-Treffpunkt**, Bardenhorst 15, 48 Bielefeld 15, 09-49-521-86905.

3 en 4 april, 9.00-17.00 uur

Traditionele Voorjaarsplantenbeurs "**Tuinbeurs van het Noorden**" in **Hortus Haren**, Kerklaan 34, 9751 NN Haren (Gr.), 050-632010.

24 april, aanvang 9.30 uur

Traditionele **voorjaars- en plantenbeurs** op de **heemtuin in Muntendam**, Nieuweweg 125, 9649 AD Muntendam, 05987-24261.

24 en 25 april

Verkoopmarkt en ruilhandel van wilde planten bij het **Bezoekers-centrum "De Watermolen"** in **Arnhem**, Zijpendaalsweg 24, 6814 CL Arnhem, 085-450660. Aanvang beide dagen 9.30 uur.

30 april

Vereniging "de Ruige Hof" presenteert zich op **Koninginnedag in het Vondelpark** in Amsterdam: verkoop plantenzaden, andere 'groene artikelen', informatie.

1 mei, 9.30-13.00 uur

Plantenmarkt IVN Haaksbergen op het schoolplein van de Dr. Ariënschool, Van Ostadestr. 1 in Haaksbergen. Bel voor meer informatie: 05427-24478

8 mei, 10.00-12.00 uur

Plantenverkoop in de heemtuin in **Munstergeleen**, Recreatiegebied "de Hondskerk". Bel voor meer informatie: 046-514594

8 mei, 10.00-16.30 uur

In het kader van de evenementendag 'Natuurlijker Tuinieren': verkoop van inheemse wilde planten en zaden uit de **stadskwekstuin in Haarlem**, Kleverlaan 9, 2023 JC Haarlem, tel. 023-258181 (zie ook **Veldboekje**). Tussen **11 en 12 uur** ruilen van planten en zaden uit eigen tuin (verkoop niet toegestaan!).

22 mei, 11.00-15.30 uur

"**Open dag**" op de **wijknatuurtuin in Haarlem-Schalkwijk** met o.a. informatiemarkt en verkoop van wilde planten en zaden. Oostenrijklaan 58, 2034 BH Haarlem, 023-363860.

Plantenruildag in Muntendam 1987

Kleine hoeveelheden planten en zaden ruilt, verkoopt of geeft praktisch iedere heemtuinliefhebber graag verder aan geïnteresseerden. Een particuliere heemtuinvriend wil ik in dit verband nog graag noemen:

Willem Iven uit Herpen (N.Br.), 08867-4094 verkoopt zolang de voorraad strekt zijn "**Iven-zaadmengsel**" van ca. 150 soorten wilde inheemse planten incl. toelichting voor een schappelijke prijs.

Voor zaden van groentes, kruiden en bloemen (biologisch dynamisch geteeld) kunnen we - uit eigen ervaring - aanbevelen:

De Bolster, P. Venemakade 61, 9605 PL Kielwindeweer. Tel: 05989-1534. Catalogus op aanvraag (gratis).

Wij danken iedereen van harte voor het toezenden of telefonisch meedelen van de voor dit artikel benodigde informatie. Als u nog meer geschikte adressen of evenementen weet, horen of lezen we dat uiteraard graag.

Rest ons, u nu vele spannende én ontspannende tuinuren en -dagen toe te wensen en te hopen dat we allen, zoals Hugo Messiaen van de 'Cruydenhof' schrijft "...bijdragen tot een meer culturele en gezondere omkadering van onze leefwereld" of - nog mooier - "...contribuer à l'enrichissement de notre culture et de notre santé."